

**Spisy vydávané českou sekci diecézního komitátu v Českých
Budějovicích.** Vychází ročně 4 čísla ve lhůtách libovolných.

Ročník V.

Číslo 2.

Ústavní převrat v Čechách.

Napsal **Václav Čech.**

Vydavatel a zodpovědný redaktor **Dr. K. Slavík.**

Cena 10 hal., poštou 12 hal.

11 exempl. 1 K, 22 ex. 2 K, 44 ex. 4 K, 100 ex. 9 K pošt. vyplaceně.

Ú v o d.

Abychom stoupencům našim a všem lidem dobré vůle poskytli informace o posledních událostech v Čechách, vydáváme tento spisek, v němž snažíme se k vůli pochopení situace, v níž národ náš se ocitl, podati stručně mimo děje posledního sněmování též náčrtek událostí, které národ náš od té doby, kdy k utvoření říše rakouské přispěl, v ní zažil.

Bankrot liberální politiky v ohledu národním.

Politika liberálních stran: mladočeské i agrární v ohledu národním dospěla k bankrotu. Zemský sněm jest rozpuštěn a místo zemského výboru, zvoleného ze řad lidu zodpovědných poslanců, třímá vládu v rukách c. k. zemská správní komise, jmenovaná císařem. To jsou nejnovější vymoženosti politiky, která lidu slibovala, že promluví s králem...

Země zadlužená, ústava suspendována, národ bez práv a nad troskami zemské samosprávy slaví triumfy německá obstrukce a vídeňský centralismus. A vůdcové národa? Ti vůdcové, kteří dávali se tak často oslavovati? Jeden — Dr. Kramář — prožívá idyllu na Krymu, druhý — Václav Klobáček — odjel do Ameriky přednáseti o zápasech slovanských národů za svobodu — na Balkáně a třetí... Švehla, vůdce nejsilnější české strany, strany agrární, koná porady v lázních Karlovarských. A ti ostatní? Ti již dnes radují se v duši z toho, že vláda rozebrala sněm království Českého a chystá se „dohodu“ mezi Čechy a Němci provésti oktrojirkou, t. j. císařským nařízením. Ano, tak to bude nejlepší, aspoň ti spasitelé českého lidu, kteří mu tolik toho naslibovali, nebudou muset nésti před národem zodpovědnost za vyrovnaní, které bude horší než známé punktace za éry staročeské.

To jest ovoce liberální politiky, oblékané v naduté fráse parádních řečníků a uměle vyšperkovaných článků novinářských. Hůře jest však, že za neschopnost vůdců musí pykati celý národ.

Častokráte jsme upozorňovali, že česká politika jinak jednající ve Vídni a jinak mluvící doma, politika bez určitých zásad, že jest nejen neupřímnou, hrou s českým lidem, ale že mu připraví i nesmírnou porážku. Bohužel, že upozornění našeho nebylo dbáno. Nyní dostavila se však chvíle, kdy každý rozumně uvažující Čech a vlastenec může na vlastní oči se přesvědčiti, že celá ta politika velkých slov, lesklých hesel a vášnivých gest, ale bez opravdové vnitřní hodnoty národu nepomůže.

Ne, bitvy s tak mocným nepřítelem jako jest německý centralismus, opřený o cíle Všeněmectva, nevyhrávají se frásí, nýbrž úsilovnou, tichou prací, směřující k politické zralosti a hospodářskému zabezpečení českého národa, aby byl schopen státi se tak silným činitelem, přes jehož hlavy nelze vládnouti.

Toho nedocílí se však pronásledováním rodných bratří, kteří, věrni odkazům svých otců, usilují, aby národu našemu byla zachována ona víra, která v nejtěžších dobách byla mu pramenem sebedůvěry a která již před tisíciletím rod náš od záhuby ochránila, nýbrž společným a svorným úsilím o duchovní, mravní i hmotné povznesení českého lidu. Pak teprve vyplní se i slova Palackého: Byli jsme před Rakouskem, budeme i po něm!

Volba Ferdinanda I. za českého krále.

Národ český volbou Ferdinanda I. z rodu Habsburského r. 1526 dal základ k nynějšímu mocnářství Rakousko-Uherskému. Ferdinand I. byl za českého krále zvolen svobodnou vůlí sněmu zemského, jak o tom svědčí revers, jímž tuto svobodnou volbu dosvědčuje, že ho: „páni rytíři a města a všechna obec království Českého zvolili za

krále, nikoliv z nějaké povinnosti, nýbrž z dobré a svobodné vůle své, vedle svobod království Českého.“

Ferdinand I. zavázal se, že bude vždy práv a svobod království Českého, k němuž patřily Čechy, Morava, Slezsko a Lužice, chrániti, jakož i celistvosti jeho hájiti. Potvrdil tím jen to, co již dřívějšími králi českými národ náš měl zaručeno. Závazky ty platily i pro všechny jeho nástupce. Žel však Bohu, že vlivem okolností (vzpourou českých stavů na Bílé Hoře 1620 a snahou vytvořiti jednotný stát, spravovaný z Vídně) přivoděny byly poměry, ve kterých smluv a závazků nebylo dbáno.

Obnovené zřízení zemské.

Roku 1627 dostaly Čechy z moci královské nové zřízení zemské, v němž tehdejší panovník Ferdinand II. hleděl nejen moc královskou proti moci stavů posílit, ale ve které také poprvé řeč německá na soudech a v úřadech na roveň řeči české postavena byla.

Po válce třicetileté, k níž dali podnět odbojní čeští stavové protestantští, spojivše se proti zákonitému králi a dosadivše na trůn český německého protestanta Friedricha Falckého, moc a sláva českého národa byla zlomena téměř úplně.

Obyvatelstva zbylo velice málo, nejistota vichřicí válečnou přivoděná nedoprávala mu pak potřebného klidu, aby národ mohl znovu se vzchopiti a hospodářsky i kulturně se povznést a tak národ přiveden byl nešťastnou politikou stavů protestantských do velmi nepříznivé situace nejen vůči touze po scentralisování státní moci, ale i vůči svému německému sousedu, počtem daleko silnějším.

Zrušení dvorské kanceláře české.

Za tohoto stavu věcí samozřejmě, že snahy po centralisaci byly jen posíleny. Po 122 letech r. 1749 zrušila císařovna Marie Teresie dvorskou kancelář českou čili ministerstvo koruny české, čímž samospráva království Českého utrpěla ránu nesmírnou. Pro království naše počaly býti vydávány zákony společné jako pro ostatní země rakouské a tím centralismus ocitl se na dalším vítězném postupu.

Absolutismus a germanisace za císaře Josefa II.

Odpor proti postupujícímu centralismu byl velice chabý. Stavové čeští sice několikrát protestovali proti němu, ale marně. A lid? Lid spatřoval v centralismu a absolutismu za císaře Josefa II. namnoze jedinou svoji spásu, poněvadž panovník tento hleděl lidu ulehčiti břemena poddanství na úkor stavů.

S postupujícím centralismem postupovala však také i germanisace českého lidu. Státní byrokracie, po většině německá, dávala všude přednost němčině a německý lid tak posunován do popředí, co zatím lid český úpěl. Za těchto okolností nastalo u nás odnárodňování a jazyk český stal se jazykem poddaného lidu selského a služek — trpěnou popelkou.

Práva království Českého formálně trvají.

Práva království českého sice trvala, ale byla to práva šlapaná v prach. Německý centralismus bál se ještě přiznati pravdu a říci, že i formálně zrušuje samostatnost českého státu, poněvadž nespravedlnost jeho by byla příliš na světlo vynikala.

Že právně samostatnost koruny české trvala, vysvítá z toho, že císař Karel VI., vydáváje pragmatickou sankci, jíž ustanovuje se řád o posloupnosti

v rodu Habsburském, dovolával se schválení jednotlivých sněmů zemí koruny české. Vysvítá to i z patentu, kterým císař František I. r. 1804 přijal pro sebe a své nástupce titul dědičného císaře rakouského, a v němž se praví: „aby všechna jeho království, knížectví a provincie nadále beze změny zachovaly své dosavadní tituly, ústavy, výsady a poměry.“ Že právo samostatného království Českého trvalo nepřetržitě, jde na jevo z toho, že nástupce císaře Františka I. Ferdinand V. dal se korunovati za českého krále a že právo toto i podnes trvá, je jasno z toho, že jeho Veličenstvo, nynější panující císař rakouský královským reskriptem z 12. září 1871 právo toto uznal a za českého krále dáti se korunovati slíbil. Ve zmíněném reskriptu královském se výslovně praví:

„Majíce v paměti státoprávní postavení koruny české a jsouce sobě povědomi slávy a moci, kteréž tato koruna nám a předkům našim propůjčila, mimo to jsouce pamětlivi neoblomné věrnosti, s kterou obyvatelstvo země České každé doby trůn Naš podporovalo, uznáváme rádi právo tohoto království a jsme hotovi toto uznání přísahou Naší korunovační obnoviti.“

Poklesnutí národního vědomí a jeho probuzení.

Žel, že politika není mnohdy řízena právem, ale mocí. A tuto moc pocítil národ český na sobě nejlépe. Právo bylo na jeho straně, ale jsa sláb, neměl moci právu dopomoci k platnosti.

Jak již z předu uvedeno, síla a význam národa českého klesaly. Český jazyk, o němž krásně píše Boleslav Jablonský:

Byl jednou čas, kde sladké slovo české
s výsosti trůnu slavně znívalo,
kde slovo to v harmonií nebeské
v palácích knížat se ozývalo,

mizel, ba přišly doby, v nichž se zdálo, že národ náš je odsouzen k zahynutí a nescházelo ani těch, kteří již rubáš do rakve mu připravovali. Boží prozřetelnost usoudila však jinak a v době největšího ponížení seslala zdeptanému lidu muže, kteří se zápalem vlasteneckým a věštbou proroků počali pracovati na vzkříšení českého národa. Práce úmorná, nadlidská, ale požehnání Boží na ní spočinulo. Lid, který styděl se již za řeč svou, lid, který ztratil již vědomí své národnosti, probouzí se, jako by kouzelným proutkem byl dotčen, ze sna. Sbírá síly, řadí se kolem svých buditelů a než přikročil bouřlivý rok 1848, vráceno lidu jakoby zázrakem, vědomí národní a ti, kdož umíráčkem českému národu odzváněli, nemohli pochopiti, co se to s českým lidem stalo. Všecka jejich energie: umtviti, zničiti, národ český, byla vyplýtvána nadarmo. Čechie slavila vzkříšení.

Od roku 1848 do roku 1897.

Konstituce v Rakousku.

Přišel rok 1848. Celou Evropou vane dech svobody národů. Absolutismus padá. Padá jinde, padá i u nás. S absolutismem padají u nás i pouta nevolníků. Tisíce českého lidu — českých sedláků — stává se svobodnými lidmi. To nesmírně zvyšuje vědomí a hrdost národní. Český národ počíná se hlásit o svá práva. Ví, že býval samostatný, že volil si své krále, že rozhodoval o válce i míru, a že býval vážen a ctěn celou Evropou. Tyto pocity se v něm probouzí

a vrací mu sebedůvěru. Němci zvou jej na sněm do Frankfurtu, ale národ náš odpovídá ústy Palackého:

„Pozvednu-li zraku svého za hranice české, pudí mne přirozené i historické příčiny k tomu, abych neobracel jeho do Frankfurtu, ale do Vídně, a tam, abych hledal jeho ústředí, ježto se k tomu hodí a povoláno jest, aby ujistilo a hájilo národu mého pokoj, svobodu a právo.“

Národ žádal samostatnosti, ale ne jinde, nýbrž v rámci říše rakouské.

Znovuoživlý absolutismus a jeho pád.

Již se schylovalo k tomu, že národu našemu dostane se aspoň rovného práva, když ne úplné samostatnosti, ale bouře, které o Svatodušních svátcích 1848 na podnět nedočkavců v Praze byly vyvolány a Windischgrätzem potlačeny, očekávání národa zmařily.

Konstituce, sotva zavedená, byla již zase zrušena a absolutismus vzchopil se znovu k životu. Národu našemu nastaly zlé časy. Všecky snahy po jeho samostatnosti ubíjeny a nejlepší jeho mužové pronásledováni. Ale i života absolutismu bylo na mále. Jeho vzchopení, aby znovu počal rdousit svobodu národů, bylo poslední vzrušení před smrtí. Na bojištích italských r. 1859 dokonale.

Zemská ústava z r. 1861.

Přišla nová doba a konstituce se vracela. Tak dostaly i Čechy císařským patentem ze dne 26. února r. 1861 zemskou ústavu. Ústava ta neodpovídala sice snahám českého lidu, a byla proto českými poslanci potírána, ale byla aspoň náběhem k ústavě. Co ji či-

nilo a ještě dnes činí nesympatickou českému lidu, jest hlavně volební řád, sdělaný Schmerlingem, který německé menšině v Čechách zajišťoval nadprávi nad českou většinou. Staročeši dlouho nechtěli se s ústavou touto smířiti a po několik období ani sněmovního jednání se nesúčastnili. Teprvé později upustili od passivního odporu a vstoupili do sněmu i na říšskou radu, prohlašujícíce však, že nevstupují tam proto, že by nynější ústavu uznávali za takovou, jež by odpovídala politickým právům českého národa, nýbrž že podrobují se pouze nutnosti. V tomto nazírání byl celý český národ až do r. 1897 jednotný. Snahou naší národní vždy bylo, aby Čechy, Morava a Slezsko tvořily opět samostatný celek státní, ovšem v rámci říše rakouské.

Program tento, formulovaný Palackým a Clam-Martinicem, byl programem národa.

Roztržka v českém národě.

Když však r. 1897 vstoupili sociální demokraté poprvé do rakouského parlamentu, tu stalo se, že národ náš, do té doby aspoň po stránce snah státoprávních jednotný byl roztržen na dva tábory. Čeští sociální demokraté, mezi nimiž byl i žid Berner, na návod vůdce rakouské sociální demokracie Dra Adlera prohlásili, že požadavek státního práva českého zavrhuje a akta, jimiž právo českého národa na samostatnost bylo uznáno, prohlásili za sežloutlé pergameny. Tím získali Němci v zemích koruny české, kteří vždy proti státnímu právu českému se stavěli, vydatného spojence a mohli ukazovati na to, že český lid není více v nazírání na svá práva svorný. Svým protistátoprávním prohlášením přiskočili sociální demokraté na pomoc i rakouským vládám, které od

jakživa samostatnosti české nepřály. V Čechách sice vypukl nad prohlášením sociálních demokratů odpor a došlo i k založení národně sociální strany, která měla čeliti snahám sociálních demokratů, ale bohužel, odpor tento neměl dlouhého trvání.

Národní strany české kloní se k mezinárodní sociální demokracii.

Dnes, po 16 letech vidíme, jak strany české, mající ve svém programu požadavek státního práva českého, velice často ve volbách říšských i zemských spojují se se sociálními demokraty proti naší straně, která požadavek samostatnosti českého státu jako důležitý požadavek ve svém programu vztýčila.

Toto spojenectví různých stran se sociálními demokraty na potření katolického lidu českého svědčí o tom, že i ostatní strany program státoprávní opouštějí a že přizpůsobují se záměrům německého centralismu. Jen tak jest možno vyložiti si bezohledný postup rakouských vlád proti právům českého jazyka a jen tak možno si vyložiti, proč Němci s takovou houževnatostí trvají na rozdělení českého království. Před třiceti, ba ještě dvaceti léty požadavek tento by byl národ odmítl s takovým důrazem, že by nepřátelům českého národa byla zašla chuť k podobným kouskům. A dnes, kdy národ sesílil průmyslově, obchodně i zemědělsky, dnes jest v Čechách poměrně klid a kdyby správní komise nezvýšila zemské přírážky a nezdrazila pivo, pak by málo kdo se o ústavní převrat v království českém zajímal.

Důkaz, že podařilo se německým centralistům v očkovati národu našemu lhostejnost a vlašnost k jeho životním cílům.

Tak se připravovala půda pro českoněmecké vyrovnání...

Od r. 1908 do zřízení c. k. zemské správní komise. „Klerikálové poražení“.

Když ve volbách do sněmu království Českého r. 1908 byla česká strana křesťansko-sociální poražena, získajíc pouze jediného mandátu, rozlehl se po Čechách nevýslovný jásot. „Klerikálové poražení“, „nenáviděný Řím podlehl“, „národní nebezpečí je odstraněno“; taková a jiná podobná hesla letěla od úst k ústům. Naše strana sice viděla všechnu tu neupřímnost ostatních stran, ale spoléhala na soud dějin, které ukáží jasně, co na heslech těch je pravdy. A hle, neuplynulo od posledních voleb ani 6 let a liberálové, mladočeši i agrárníci, kteří jásali nad porážkou katolického lidu, dopracovali to tak daleko, že ústava zemská je suspendována a ta skrovná práva českého lidu jsou potlačena.

Dle výsledku voleb r. 1908 poskytoval náš český sněm následující obraz:

Zvoleno velkostatkářů konservativních 49, ústavověrných 21, Němců 68 a 98 Čechů. Z poslanců českých byli 43 agrárníci, 38 mladočechů, zbytek připadl na strany pokrokové, národně sociální a staročeskou. Křesť. sociál český byl zvolen jeden.

Mladočeši a agrárníci vedou českou politiku.

Národ český zastupován na zemském sněmu tedy vlastně stranou mladočeskou a agrární. Vliv české strany křesťansko-sociální na zemské záležitosti nebyl žádný.

Německá obstrukce.

Ač volby konány byly již v únoru, přece první schůze sněmu konala se až 15. září 1908.

Hned v této první schůzi vytasili se němečtí poslanci s návrhem, aby místo aktuára (sněmovního úředníka), které mělo býti právě obsazeno, bylo obsazeno Němcem. Sám zemský maršálek domlouval Němcům, že by tím přeskočen byl Čech, který dle služebních let na místo ono má nároky, ale Němci neuvolili a prohlásili, že dříve nepřipustí sněmovní jednání, dokud se jim nestane po právu.

Nastalo vyjednávání mezi stranami českými a německými a když se již zdálo, že dojde k jakési dohodě, tu vůdce agrárníků Švehla nemístným radikálním vyjednáváním zmařil. Zmařil proto, aby osobu svou vyvýšil, aby se zdálo, že on je tím národním hrdinou, který český národ osvobodil. Němci svoji obstrukční taktiku stupňovali, až došlo k tomu, že v památné zasedací síni sněmu král českého před obrazem Jeho Veličenstva Němci spustili svoji všenněmeckou hymnu: „Wacht am Rhein“.

Za těchto okolností ovšem sněmování bylo znemožněno a tak aniž by bývala provedena volba zemského výboru a ustavení různých komisí, rokování skončeno a maršálek ohlásil, že příští schůze sněmovní bude ohlášena písemně; vládu země ve svých rukách podržel tedy zemský výbor, zvolený ještě po volbách roku 1901.

Království České ocitalo se v situaci nezávidění hodné a Němci počali kouti železo, dokud bylo žhavé a své požadavky stupňovali. Z otázek pouhého aktuára přešli k dávným svým plánům na roztrhání krá-

lovství Českého. Přední politikové jejich počali prohlášovati, že dříve nepřipustí jednání sněmu, dokud prý všechny jejich požadavky nebudou splněny.

Vládní předlohy na sněmu zemského zřízení.

A vláda? Vláda rakouská, která sleduje politiku oslabení jednotlivých sněmů zemských a zejména sněmu království Českého na prospěch vídeňského parlamentu centrálního, vyšla žádosti německých poslanců vstříc. Když sešel se zemský sněm 22. září 1909, vytašila se vláda s pěti osnovami zákonů, které vlastně přání Němců vyslovovaly.

Předlohy týkaly se: změny zemského zřízení, nového volebního řádu, úpravy užívání obou jazyků při úřadech samosprávných a zřízení krajských zastupitelstev. V téže schůzi podal také mladočeský poslanec Ed. Koerner návrh na změnu volebního řádu, jakož i na některé změny zřízení zemského. Německý poslanec Pachér prohlásil však, že Němci nemají příčiny, aby měnili svůj postup a že se neúčastní voleb do kurií a výboru verifikačního, dokud požadavky jejich nebudou splněny. Tím schůze sněmu skončena.

Vládní předlohy, týkající se změny zemského zřízení žádaly rozmnožení počtu členů předsedících zemského výboru z 8 na 10. Dále počet poslanců měl býti zvýšen ze 242 na 334. Rozmnožení poslanců o 92 mělo se státi následovně:

Rektoři obou vysokých škol technických obdrží 2 nové virilní hlasy, 20 mandátů přibude voličské třídě měst a míst průmyslových, 5 voličské třídě venkovské, 2 voličské třídě obchodních a živnostenských komor, 20 mandátů zřizuje se pro novou voličskou třídu Zemědělské Rady a současně zřizuje se nová

všeobecná volební třída o 43 mandátech, aby volební právo dostalo se i ostatním vrstvám dosud na zemském sněmu nezastoupených. Současně s rozmnožením počtu mandátů mají býti zavedeny po vzoru moravském t. zv. národnostní kurie a má tak býti národnostně provedeno rozhraničení Čech.

Úprava o užívání obou jazyků při úřadech samosprávných záležitosti má v tom, že Čechy rozděleny budou na území české a německé a území smíšené. Úřední řeč stanoví si obecní resp. okresní zastupitelstvo z pravidla samo; jedině v Praze jsou obecní orgány povinny vyřizovati písemní i ústní podání v tom jazyku, v jakém podání tato byla učiněna; v jiných obcích nastává tato povinnost teprve tehdy, přizná-li se dle výsledku posledního sčítání lidu nejméně čtvrtina přítomného obyvatelstva ke druhému jazyku zemskému.

Dojde-li obec nebo okres, za jednojazyčné prohlášené, podání v takovém jazyku, který není úředním jazykem těchto korporací, mají právo vyřídit je teprve tehdy, když zvláštní překládací kancelář k tomu účeli při zemském výboru zřízená, podání to do úředního jazyka dotyčné korporace přeloží. Vyřízení podání děje se v jazyku úředním. Totéž týká se i zastupitelstev krajských, které mají býti zřízeny. Zemský výbor úřaduje v obou zemských jazycích a vyřizuje podání v tom jazyku, ve kterém tato byla učiněna.

Zároveň mají býti zavedena krajská zastupitelstva. Hranice těchto krajských zastupitelstev mají se krýti s hranicemi obvodu působnosti krajských vlád, jak o ně usilují předlohy vlády Körbrovy i Beckovy. Čechy měly dle předloh těchto vlád rozděleny býti na 10 případně 14 krajů, s krajskými sněmy a s krajskou vládou v čele.

Těmito předlohami a pěti předlohami zákonů na změnu zemského zřízení má býti však království České roztrháno na několik oblastí se zvláštními sněmíky a vládami krajskými v čele; místodržitelství, které dnes jaksi jednotnou správu země představuje, má býti sníženo na bezvýznamný úřad a brána centralisujícímu německému má býti tak dokořán otevřena.

Němce ovšem ani tyto předlohy vládní neuspokojily a tito prohlásili, že ve příčině té mají své návrhy samostatné; že však jsou ochotni připustiti jednání sněmu o vládních předlohách současně s předlohami německými. Čeští poslanci naproti tomu v konferenci předsedů klubu žádali, aby napřed projednány byly záležitosti zaručující dělnost sněmu jako volba komisí, volba zemského výboru, zemský rozpočet atd.

Tím propast mezi poslanci českými a německými se rozšířila. Velkostatkáři snažili se sice dělati úlohu sprostředkovatele, ale nedařilo se jim.

Nešťastná politika česká ve Vídni.

Mezi tím podala vláda Beckova demissi a dostal se k vládě baron Bienerth. Obratným působením českých politiků vůdčích mohli tehdy Češi dosáhnouti v radě koruny tří ministrů: obchodu, orby a krajanství. Tím by váha českého národa bývala posílena ve Vídni a různé události mohly míti i v Praze jiný průběh. Dr. Kramář však vida, že by ministrem krajanem stal se Dr. Hruban, vůdce katolicko-národní strany na Moravě, prohlásil, že jednání rozbije a také rozbil. A tak místo parlamentní vlády s třemi českými, lidu zodpovědnými ministry, dostali jsme vládu úřednickou. Postavení českého národa tím ovšem jen bylo poškozeno.

Právě tato úřednická vláda s pověstným ministrem Drem H o c h e n b u r g r e m byla nejhorlivější podporovatelkou německé obstrukce na sněmu českém. Tak vymstila se zášť protikatolická na českém lidu.

Malomoc českých liberálů-mladočechů i agrárníků zřejmě byla v později vydaném hesle: Bez zemského sněmu — žádná říšská rada. Avšak ani toto heslo nebylo prováděno, vydáno jsouc více na oklamání českého lidu než na postrach vlády Bienert-hovy. A když svého času opravdu agrárníci na svůj vrub zahájili na říšské radě obstrukci, byli to zase sami, kteří pojednou podali návrh na změnu jednacího řádu, aby jakákoliv obstrukce byla znemožněna.

Mezi tím navazovány opět styky mezi Němci a Čechy na českém sněmu. Došlo k opětnému svolání jeho v únoru 1910, ale po týdenním zasedání pro německou obstrukci byl odročen.

Dohodnutí o programu pro prvou schůzi sněmu.

Teprve 20. září 1910 sešla se opětně konference předsedů klubů a na té za souhlasu zemského maršálka a za účasti místopředsedy hr. Coudenhova došlo k jakéms dohodě ohledně denního pořádku zemského sněmu.

Pořad jednání pro první schůzi stanoven následovně: Sdělení presidiální, prvé čtení berní předlohy o osvobození osobní daně z příjmů od samosprávných přírážek a příkázání této předlohy berní komisi a první čtení vládních národně-politických předloh a ostatních příslušných návrhů s usnesením o příkázání jich komisi pro změnu zemského zřízení. Obě komise musí do tří neděl podati zprávy o přidělených předlohách a pak svolá se druhá schůze sněmu, na

níž komise podají úpravu a pak teprvé má dojít k ustavení sněmu a volbě zemského výboru.

Zmar vyjednávání.

Leč ani toto ujednání nevedlo k cíli, byvši ke konci r. 1910 zmařeno. Místodržitel český hrabě Coudenhove se poděkoval a na místo jeho přišel 17. ledna 1911 hrabě Thun. Místodržitel hrabě Thun platil za osobnost, která pro svoji lásku k české zemi i pro svoji spravedlnost k oběma národům — ač sám jest Němcem — dovede spory překlenouti. Mimo to požíval neobmezené důvěry koruny, a byl krátce po svém jmenování místodržitelem povýšen do stavu knížecího. Jaký div, že k němu upírány naděje a rozhodující kruhy domnívaly se, že jemu dílo vyrovnávací se podaří.

Kníže Thun také jal se ihned připravovati nové smiřovačky, které zahájeny byly v září 1911, kdy český sněm zvolil stálou komisi národně-politickou, školskou a finanční. V létě r. 1912 se již zdálo, jakoby mělo dojít k dohodě a šířeny byly pověsti, že českoněmecké vyrovnání bude hotovo a dáno jeho Veličenstvu 18. srpna k jeho 83letým narozeninám darem, ale smiřovací konference pojednou skončeny a ze smíru sešlo.

Německá neústupnost, podporovaná a živená vládou, každé smírné jednání rušily, ač strany české zavazovaly se k ústupkům dalekosáhlejším, než kdysi tolik kaceřovaní poslanci staročestí při sdělávání punktací r. 1890.

Neutěšený stav zemských financí.

Přirozeně, že za těchto okolností trpěla země na všech stranách. Zemský sněm se neustavil, nebyl

zvolen nový zemský výbor a finance zemské upadaly. Nebyly uspořádány ani v době, kdy sněm pracoval a nyní teprve šlo to s nimi s kopce.

Pivní dávka nebyla vybírána, jelikož nemohla býti projednána, země přišla tak o množství millionů korun příjmů, ale potřeby krýti musila. Marně dovolával se zemský výbor, aby vláda povolila mu k udržení jakés takés rovnováhy zvýšení přírážky zemské z 55 na 65 proc., marně volal po tom, aby vláda dovolila mu vybíratí pivní dávku. Když volání toto bylo marné, dělal zemský výbor dluhy. Ale konečně bylo jasno, že ani dluhy nelze do nekonečna dělati, ježto nebylo těch, kteří byli ochotni půjčiti. Tu přisedící zemského výboru německý poslanec Dr. Urban, který měl referát finanční, se své funkce dne 16. dubna 1913 vzdal. Na místo jeho nastoupil mladoček Dr. Pinkas, jemuž se podařilo opatřiti novou půjčku, ale půjčka ta stačila sotva do konce července 1913.

Oznámení definitivního zmaru smiřovaček.

Němci prohlásili dne 9. května 1913, že vyjednávání jest rozbito a že se ho více nesúčastní. Totéž učinily české strany dne 25. června společným memorandumem k zemskému maršálku, v němž zmar smiřovaček a veškerých ujednání prohlásily.

Nyní bylo jasno, že krise v zemské správě dostoupila svého vrchole a vláda počala ji po pěti letech řešiti. Ovšem svým způsobem. Počaly proskakovati pověsti o zřízení komisariátu.

První snahy o zřízení komisariátu.

Ministerský předseda hrabě Stürgkh ve schůzi panenské sněmovny dne 27. června naznačil, že v Čechách

musí dojít k upravení poměrů. A co nejhoršího, že komisariát připravoval se s vědomím některých českých vůdců českých stran. Proto ministerský předseda hrabě Stürgkh mohl tak mluvit.

Dne 2. července mělo dojít k tomu, že čeští i němečtí přísedící vzdají se svých funkcí, aby nastolení komisariátu umožnili. Sotvaže krok tento vešel ve známost, hnulo se přece svědomí vedoucích stran a na schůzích svých poslanců prohlásily, aby čeští přísedící členství v zemském výboru se nevzdávali. Totéž učinili sice i poslanci němečtí, ovšem ale z důvodů těch, že připravovaná komise nezdála se jim býti dostatečnou zárukou ku hájení německé panovačnosti.

Protest české strany křesťansko-sociální.

I česká strana křesťansko-sociální, ač úmyslně při všech vyjednáváních byla pomíjena, postavila se sice klidně, ale důrazně proti suspendování zemské ústavy.

Výkonný výbor strany vydal následující prohlášení:

1. Vzhledem ke státotvorné i finanční důležitosti naší vlasti v rámci říše rakousko-uherské (volba Ferdinanda I. za českého krále roku 1526) musíme co nejrozhodněji hájiti ústavní práva českého království, zaručená i po bitvě na Bílé Hoře korunovaným králem českým Ferdinandem II. v obnoveném zřízení zemském.

2. Samosprávné postavení českého království bylo respektováno v r. 1714, kdy zemský výbor, zvolený českými stavy po bitvě bělohorské stal se stálým zřízením s 8 členy, a jako takový přečkal nejen dobu největšího úpadku našeho národa ve stol. XVIII. za doby absolutismu Marie Teresie a Josefa II., avšak přečkal i politickou revoluci v r. 1848.

3. Poměry zhoršily se pro český národ „zřízením zemským“, které bylo oktroyováno našemu království patentem ze dne 26. října 1861. Tímto patentem přišel český sněm o mnoho svých práv a značně degradován ve svém významu; ale přece neodvážila se centralistická vláda tak zúžit jeho pravomoc, jako v přítomné době pokusy o úplné zrušení zemské ústavy a nahrazení jí „vládní komisí“, třeba tato jest prohlašována jedině za východiško z přítomných, na delší dobu neudržitelných poměrů.

4. Uznáváme, že poměry v českém království jsou neutěšené. Avšak zaviněny jsou v první řadě neústupnou snahou všenněmeckou o rozdělení českého království, jak politické, tak administrativní. Avšak v důsledcích tohoto rozdělení byl by český národ připraven o svá historická i platnou ústavou zaručená práva politická i národnostní rovnocennost. Spolu bylo by s tímto spojeno i vážné nebezpečí nové irredenty pro rakouskou říši na severu, neboť Všeněmci nespokojili by se jenom s úplně samostatným postavením v rámci říše Habsburské, ale pracovali by dále pro spojení s říší německou.

5. Jediné východiško z těchto neutěšených poměrů spatřujeme v tom, aby vláda provedla energický princip rovného práva pro oba národy, kteréžto právo český národ má zaručeno nejen historicky, ale též základními státními zákony. Krisi pak, způsobenou svéhlavou německou obstrukcí, nechť urovná prostředky v autonomii obsaženými. Může-li se nyní tolik exponovati pro komisariát, ať vynaloží trochu sil a odkáže německé kazimíry do příslušných mezí. Český národ nechce ubrati Němcům ani trochu práv, dle skutečnosti čeští Němci požívají po celé zemi naprosté nadvlády, všude mohou uplatniti svou mateřštinu: avšak nesmějí žádati, aby český lid beze všeho odporu

sklonil svou šiji pod všenněmecké jho. Netoužíme po nadpráví nad Němci, avšak spravedlivé a rovné právo pro sebe musíme vždy a všude hájiti.

Zřízení komisariátu oddáleno.

Zvláštní schůze zemského výboru, která se měla konati v pátek dne 4. července po prohlášení přisédících zemského výboru, že na funkce své nemíní resignovati, se nekonala a tak zřízení komisariátu oddáleno.

Pouze však oddáleno. Kdyby vláda byla chtěla obstrukci německou zlomiti, jako vždy chce lámati opozici neb obstrukci českou na říšské radě, pak by byla jednoduše povolila zemskému výboru zvýšení zemských přírážek a znovuzavedení pivní dávky. Ale vládě, která usiluje o znehodnocení českého sněmu, nešlo o zlomení německé obstrukce a proto dala ve svých listech prohlašovati, když resignace členů zemského výboru nešla po dobrém, že půjde po zlém. A připravovala zřízení c. k. správní komise dále.

Demisse zemského maršálka a nastoupení zemské správní komise.

Dne 25. července po schůzi zemského výboru, kde prohlásil finanční referent Dr. Pinkas, že mu není možno další úvěr zaopatřit, odjel nejvyšší zemský maršálek kníže Lobkovic do Išlu k Jeho Veličenstvu a tam podal demissi na svůj úřad. Na to v sobotu dne 26. července rozhodl císař za souhlasu svých ministrů o způsobu řešení zemské krise a v neděli dne 27. července byly vyhlášeny pak následující patenty:

Císařský patent

daný dne 26. července 1913,

jímž rozpouští se zemský sněm království Českého.

My František Josef I.

z Boží milosti císař rakouský, král uherský a český atd.
známo činíme a věděti dáváme:

Zemský sněm Našeho království Českého jest rozpouštěn.

Nařizující nové volby, ukládáme Naší vládě, aby měla na zřeteli příhodnou dobu k provedení těchto voleb.

Dáno v Lázních Išlu, dne 26. července roku tisícího devítistého třináctého, Našeho panování roku šedesátého pátého.

František Josef v. r.

Stürgkh v. r.

Hochenburger v. r.

Heinold v. r.

Hussarek v. r.

Dlugosz v. r.

Georgi v. r.

Zaleski v. r.

Forster v. r.

Trnka v. r.

Schuster v. r.

Zenker v. r.

Císařský patent

daný dne 26. července 1913,

týkající se dalšího vedení zemské správy království Českého.

My František Josef I.

z Boží milosti císař rakouský, král uherský a český atd.
známo činíme a věděti dáváme:

Ježto sněm Našeho království Českého po léta není s to, aby plnil zákonem mu přikázané úkoly a nyní též Zemský výbor nemůže dostáti ani finančním

povinnostem zemské správy, aniž vůbec může zákon-
ným způsobem dále zastávat funkce jemu přináležející,
ježto tudíž zákonodárství království Českého, ja-
kož i správní a výkonná působnost zemského zastu-
pitelstva v činnosti ustala,

vidí se Nám vůči nutnosti, škody a nebezpečen-
ství, obyvatelstvu Našeho království Českého hrozící,
odvrátiti a zvláště o další vedení správy zemské se
postarati, mocí Naší vladařské povinnosti

především naříditi, jak následuje:

Článek I.

K obstarávání úkolů, jež dle platných zákonů
zemskému výboru království Českého plniti náleží, do-
sazujeme zemskou správní komisi, která Nami bude
jmenována. Působnost této komise potrvá do té doby,
až zemským sněmem nově zvolený zemský výbor svou
činnost zahájí.

Zařízení a jednání komise upraveno je přílože-
nými Nami vydanými stanovami.

Článek II.

K opatření nových prostředků k řádnému dalšímu
vedení zemského hospodářství potřebných budtež vy-
bírány:

1. přírážky k veškerým přímým daním, vyjímajíc
osobní daň z příjmů, za druhé pololetí 1913 ve zvýšené
výměře 65 procent a

2. zemská dávka ze spotřeby piva dle přiloženého,
Nami vydaného řádu o dávce z piva.

Článek III.

Tento patent vyhlásí se i s přílohami, součást
jeho tvořícími, v zemském zákoníku král. Českého.

Článek IV.

Celému Mému ministerstvu se ukládá, aby tento
patent, jenž dnem vyhlášení nabývá platnosti, uvedlo
ve skutek.

Dáno v Lázních Išlu, dne 26. července roku tisícího devítistého třináctého, Našeho panování roku šedesátého pátého.

František Josef v. r.

Stürgkh v. r.

Hochenburger v. r.

Heinold v. r.

Hussarek v. r.

Dlugosz v. r.

Georgi v. r.

Zaleski v. r.

Forster v. r.

Trnka v. r.

Schuster v. r.

Zenker v. r.

Současně s vyhlášením císařských patentů, jimiž sněm království Českého se rozpouští a místo zemského výboru dosazuje se zemská správní komise, jmenován byl předsedou komise tajný rada a náměstek presidenta říšského soudu Vojtěch hrabě Schönborn, jeho náměstkem dvorní rada Adolf Stitzenberger, finančním referentem vrchní finanční rada Otomar Kvěch. Dalšími členy komise jmenoval císař dvorního radu Karla Sporu, místopředsedou radu Kazimíra Přecechtěla, místopředsedou radu Otakara Püchla, místopředsedou radu Kamila Lendeckého a místopředsedou radu Karla Dostrašila. Náhradníky jmenováni: vrchní finanční rada Josef Hawlena, okr. hejtman Leopold Průša, okresní hejtman Karel Malkovský a místopředseda tajemník Josef Schwarz.

Povolení zvýšení zemských přírážek a zvýšení pивní dávky na 4 K.

Zároveň zemské správní komisi povoleno, aby od 6. srpna vybírala zemskou dávku z piva 4 K z hektolitrů a platnost této dávky stanovena do 31. prosince 1917. Mimo to povoleno správní komisi zvýšení

zemských přírážek ke všem daním, kromě osobní daně z příjmů z 55 na 65 proc.

Krokem tímto tedy zabráněno finanční katastrofě v Čechách a 5 let trvající krise v zemském hospodářství odstraněna, ale krokem tím také porušena byla ústava zemská.

My pokládáme řešení krise tímto způsobem za nespravedlivé a proti právům českého národa směřující.

Když mohla vláda povolití vybírání dávky z piva a zvýšení zemských přírážek zemské správní komisi, proč nedovolila totéž zemskému výboru, který přece byl složen ze zástupců stran a tím i lidu zodpovědným?

Tak by byla vláda obstrukci německou zlomila. Ale o to jí nešlo. Němci dělají obstrukci, Češi musí býti potrestáni.

A jaká ironie osudu? Na patentu, jímž suspenduje se zemská ústava a zavádí se zemská správní komise, stkví se i podpisy ministrů českých Trnky a Zenkra. O prvním jest známo, že je smýšlením mladočech a o druhém, že lne k agrárníkům.

Manifest české strany křesťansko-sociální.

Česká strana křesť. sociální postavila se znovu proti zavedení zemské správní komise a vydala k českému lidu katolickému tento manifest:

Českému katolickému lidu!

Rána bičem dopadla na tělo českého národa!

Dnem 26. července 1913 byla zrušena zemská ústava českého království a dosazena správní komise, která vlastně znamená počátek absolutismu a zničení všech práv českého národa staletími zaručených.

České království s ostatními zeměmi koruny svatováclavské stalo se prvním a nejpevnějším základem říše rakousko-uherské, když svobodnou volbou povolalo r. 1526 na trůn českých králů panovníky z rodu habsburgského. Touto volbou vyšinul se rod habsburský k prvním panovnickým rodům evropským.

České království jest až dosud základem rakousko-uherského mocnářství a vždy zachoval český lid věrnost svým králům a krev českých synů chránila říši na četných bojištích evropských.

České království jest finanční základnou státu a z daní, které naše země do Vídně odvádí, udržují se potřeby říše na prvním místě a vyrovnávají schodky passivních zemí říšských, ač naše vlast byla při tom vždy macešsky odstrkována.

Z tohoto státotvorného postavení českého království v rámci rakousko-uherské říše odvozujeme povinnost říšské ústřední vlády k českému království: aby umožnila jemu spořádaný vývoj, a pokud na ní jest: zamezovala vše, co tomuto rozvoji jest na odpor.

Avšak povinnosti této ústřední rakouské vlády nedostály.

Nejen že neposkytly a neposkytují z daní v Českém království vybraných přiměřenou kvotu na potřeby zemské, ale ony ještě ucpaly zdroj vlastních příjmů zemských, až podařilo se jim dovléci naši vlast na pokraj finančního krachu. Kdyby byla ústřední vláda povolila zemskému výboru ty přirážky a dávku z piva, kterých poskytla správní komisi, nikdy nemusilo k tak zoufalé finanční tísní dojíti.

Počínání vlády bylo úmyslné a promyšlené ku prospěchu německé menšiny v zemi. Tato menšina ústy svých všenněmeckých a k Berlínu tíhnoucích vůdcův znemožňovala po dlouhá leta zlolajnou obstrukcí každou pozitivní práci v českém sněmu i zemském

výboru a to jen proto, aby znemožnila provedení spravedlivého národnostního vyrovnání. Vídeňská vláda pak, jsouc úplně v zajetí všenněmeckých obstrukčníků, nehnula prstem, aby hájila svatých práv českého národa a odkázala škůdce nejen české země, ale též celé říše do pravých mezí.

Konečně neudržitelné poměry dostoupily vrcholu! Vláda však místo toho, aby postupovala na základě zemské autonomie, sáhla k absolutistickým opatřením a na troskách staleté zemské samosprávy vybudovala zřízení absolutistické.

Třebas známe vzácnou spravedlnost předsedy této komise, Jeho Excell. hraběte Schönborna, přece nemůžeme se zbaviti obavy, že tento krok vládní jest pouze počátkem dalších opatření ústřední německé vlády proti českému národu a že nynější komise jest pouze přechodnou pro tu, která po ní přijde — ve zhoršeném vydání.

Nynější čas není sice vhodný k výtkám, avšak na to musíme českému lidu bez rozdílu politických stran poukázati, že česká strana křesťansko-sociální nemá ani té nejmenší viny na zavedení nynějšího stavu, za to však mnoho viny spočívá na jednotlivých předácích druhých politických stran, z nichž někteří s právy národa přímo čachrovali. Nechť i na ně padne zodpovědnost za ránu bičem a spravedlivá kritika dějin!

Avšak pevně věříme, že tato rána bičem vzpruží český národ k novému životu, že již již usínající národní cítění opět se probudí a jestliže nedovedly spojití český lid v jeden svorný šik společné zájmy národní, že to dovede právě nastolený absolutismus. Doufáme, že přítomný stav otevře českému národu oči, aby poznal, kdo jsou jeho upřímní synové, že setřese se svého jha příživníky, tyjící z jeho důvě-

řivosti, aby potom tím snáze setřásl i jeho absolutismu!

Doporučujeme českému katolickému lidu, aby nedal se strhnouti samozvanými svůdci k nějakým neprozřetelným projevům, za které mohl by trpěti, zatím co svůdci — jak zkušenost dokazuje — dovedou vždy chytře se schovati. Na schůzích buď uvědomován náš lid o státoprávním postavení a požadavcích českého národa, buď upozorněn na císařské přísahy a sliby minulých století, aby vlastenecké cítění neutrpělo mrazem absolutismu.

Věříme pevně, že nynější smutný stav věčně nepotrvá, neboť: vlády odcházejí, ale národové zůstávají, pokud zůstanou věrnými sami sobě.

Svatý Václave, vévodo české země, kníže náš — nedej zahynouti nám, ni budoucím!

Presidium České strany křesť.-sociální.

Manifest je důstojným protestem proti zlovůli vládní i proti snahám všenněmeckým, zároveň však jest také důtklivou výzvou k českému lidu, aby probudil v sobě opět nejen lásku k rodné zemi, ale současně, aby uvědomil si práva této země i práva národa a vyslovuje přesvědčení, že právo a spravedlnost na konec přece zvítězí.

Porušením zemské ústavy a zavedením absolutismu v Čechách nastaly však poměry, jež nutí k otázce:

Co bude dále?

Češi proti zavedení zemské správní komise protestují; Němcům zdá se tato komise příliš slabým bičíkem na český národ, ježto prý v ní mají Češi převahu, jinak dle manifestu, vydaného bývalými poslanci na zemském sněmu k německému lidu, by mohli prý Němci dosazení komise přivítati, jako prý krok

ke konečnému splnění německých požadavků. A vláda? Ta patrně má již připraveny další oktroyírky v kapse. Dává rozhlašovati, že v září budou opět svolány českoněmecké smířovačky a nepovedou-li ke konci, tedy že nezbude nic jiného, než oktroyovati nové zřízení zemské a novou volební opravu.

Dle toho bude zemská správní komise asi delší dobu v Čechách vládnouti. Děkovati za to můžeme liberalismu jak českému tak i německému, který, maje většinu na zemském sněmu, nemohl se shodnouti na rovných právech obou národů.

Mimoděk vzpomínáme na volby r. 1908.

Tehdy čeští agrárníci uzavřeli s německými agrárníky kompromis ve smíšených okresích proti české straně křesťansko-sociální. Když šlo o mandáty, tu se dovedli liberální agrárníci čeští i němečtí smluvit, a když jde o ústavu zemskou, že by se smluvit nedovedli?

To je to, co v nás vyvolává pochybnosti o upřímnosti odporu proti komisariátu a absolutismu i u českých stran! Nikdo nám nemůže vykládati ve zlé, že po zkušenostech, kdy přisedící zemského výboru chtěli dobrovolně na svá místa resignovati a zřízení komisariátu umožniti, jsme toho mínění, které již v předu jsme označili, že totiž jednotlivé strany bojí se nésti před lidem zodpovědnost za vyrovnání, které mezi Čechy a Němci má býti uzavřeno a proto raději by viděly takové poměry, aby mohly říci: My nic, to všechno udělala vláda.

To jest ovoce liberalismu. Vláda, trpící vyhazování českých dělníků v t. zv. uzavíraném území z práce a bytů, vláda, trpící šikanování českých rodičů za to, že posílají děti do českých škol, vláda, trpící vyhlašování bojkotů na české zboží, vláda, trpící vzpou-ru německých soudců, kteří zamítají česká podání,

bude oktrojovati českoněmecké vyrovnání. To bude asi vypadat!

Po léta jest „klerikalismus“ vyhlašován za neštěstí českého národa a lid vybízen k odpadu od církve katolické a hle, odkud neštěstí přikvačilo?

Co dělat? Jisto je, že na rozvrácených poměrech v kálovství Českém vedle vlády a Němců mají vinu i české strany. Spousta jich jest a zápasí spolu, ještě snad dovedou se spojit, když jedná se o katolický lid. Hořice, Německý Brod, Písek atd. jsou toho dokladem. Ale jinak platí heslo: všichni proti všem. Tímto vnitřním zápasem oslaben jest český národ a není pak schopen odporu. Má-li dojíti k lepším dobám, nezbyvá než budovati znova.

Ano, národ rozeštvaný musí se znovu spojit, aby byl silným. Máme snad různé povolání, různé zájmy, ale všichni jsme křesťané a Čechové. Tož spojme se na základě víry, která po staletí byla nejmocnější oporou českého lidu a která národ náš před záhubou zachránila. Jak krásně to praví Palacký ve svých dějinách: „Že Čechové osudu Obodritů, Luticů, Ratarů a jiných pokrevenců svých unikli, za to nejvíce děkovati mají včasnému a upřímnému pokřesťanění svému.

Křesťanství zachránilo náš národ nejednou, ono jej zachrání znova. Dejme jen výhost židovským naukám liberálním, které sice na pohled pěkné jsou, ve skutečnosti však znamenají známé heslo: „Rozděl a panuj!“

Učiňme, jak radí básník Svatopluk Čech:

Nejprv proti škúdci tlaku
všech se svorně vzepni šij,
v jednom hustém burném mraku
všech nás hněv a vzdor se slij!
V jeden příboj srazme plece,
zlomit pruty rabské klece!

A když v odpoutané síle
v náruč stisknem Svobodu!
potom pravá bude chvíle
přemýšlet a řešit, snít,
kterak dál ku předu jíti
v řadě volných národů.

Ano, spojme se, jako křesťané a jako Čechové
a budeme opět silnými.

Místo pláného rámusení proti klerikalismu, místo
vyzývání k hromadnému odpadu Čechů v r. 1915 od
církvě katolické, spojme raději své síly proti německému
centralismu.

Spojme se všichni na programu křesťanském, národním
i sociálním a jen tak uhájíme svých práv a dlouholetý
zápas českého lidu o samostatnost bude korunován
vítězstvím.

Chováme to přesvědčení, bude-li národ český svorným,
žádná vláda jej neporobí. Může šlapati po jeho právech,
ale přijde doba, kdy národ svrhne pouta nevolníků.
Víme, že jdeme vstříc dobám pohnutým, ale také víme,
že vláda, která proti právům českého království pracuje,
špatně slouží této říši, která nebude dříve šťastnou,
dokud heslo: „*Justitia regnorum fundamentum*“ nestane se
opravdovým a trvalým základem této říše. I dnes platí
slova Palackého: „Věrnost a poslušnost lze vymoci na nás
bez nesnáze: ale mravní city musí ten, kdo jich požívat chce,
zasluhovat sobě; v celém světě od jakživa dává se láska
jen za lásku, důvěra jen za důvěru, oddanost za oddanost.“

KALENDAŘ „VZKŘÍŠENÍ“ NA ROK 1914

obsahuje letos mimo množství pěkných povídek a krásných obrázků, též
vyličení války Balkánské a jest proto vyhledávaným společníkem v každé
katolické rodině. Cena 1 K, půl tuctu 4 K, tucet 8 K, poštou vyplaceno.
Objednávky přijímá Česká sekce diecézního komitétu v Čas. Budějovicích.